

# KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

Szerkesztési szállítás:  
külső szénutca Sikó-ház, 36 számmal.  
Kiadó hivatal:  
Stein János könyvkereskedésében.

Előfizetési díj:  
Évnyegyedenként 3, félre 6 pfrt, külföldre évfolyamként 4 pfrt.  
Megjelenik a K. Közlöny minden Kedden, Csütörtökön és Vasárnap.  
Hirdetések minden egyes hirdetés után 10 pkr bérletdíj és minden negyedszoros egy sor után  
számítandó 4 pkr beküldése mellett közzétételnek.

A lap szellemi érdekeit illető közlemények a szerkesztőséghez, az anyagi ügyeket tárgyalók u. m. elbírálás, hirdetések, reklamatok sat. a kiadó hivatalhoz utasítandók bérmentesítetten.

## ANYAGI ÉRDEKEINK.

### II.

#### Urbéri végleges kárpótlás.

A közelebből folyóvá teendő véglegesurbéri kárpótlás számtalan bajainkat egymagára orvosolni koránt sem lesz képes s kik abban bizonyos panacsaát keresnek, feletle csalatkoznak. Mindemellett bajaink orvoslatának egyik fontos eszköze rejlik a végleges urbéri kárpótlásban; de hogy az, e célnak megfelelően, hováferdítésénél legidősebb, leglelkiesmeretesebb eljárás kell követnünk.

A végleges urbéri kárpótlás, az országos ipar s mondjuk ki tisztán, különösen a magyar-nemzeti ipar forradalom által egyrészen megszüntetett tőkéjét, az urbéres munkaerőt képviseli, s annál becseseb, mentől fontosabb volt nemzeti iparunkra a megszünt tőke s aránylag, mennél kevesebb amannál, mit most kárpótlásul kapunk. E felfogás nézetünk szerint, egyedül képes biztos sinormértékül szolgálni a kárpótlások célszerű felhasználására. Mit eddig a kárpótlásból kaptunk, az a fennirt tőkének kamatja volt, az évenként felhasznált úriszolgáltatásoknak képviselője; a mit ezután kapunk, az maga a tőke; egyik főgyökere csaknem egyetlen iparágunk, földmívelésünk százados termő fájának, melynek folytonos gyümölcsözését megszakítani, melyet megsemmisíteni, azon vad ember eljárásához hasonlítva, ki, hogy a fa évi terméséhez juthasson, magára a törzsre veti a végkép kiirtó fejszét.

A helyzet súlyos voltát, melybe a közelebbi világ és bonesemények a volt nemesi osztályt tévék, elismerjük; az ösöktől örökölt terhes adósságok, az urbéri viszonyok megszünte, az országos nagy adó, s az e körülmények folytán a földmíveléshez nehezült bilincsek arányában a kárpótlási kamatok vajmi keveseket voltak képesek a napenkénti sülyedés színvonalán felültartani s a legjobb igyekezet mellett is számtalanok nem amaz eviczkelőnek voltak-e állapotában, ki az ellenséges elem kelletlen nyelése közt törekszik a part felé, valamely véletlen segély megérkezte nélkül bizonyosan alámerülendő?

Az irt helyzet válságos voltát megengedve és mélyen érezve, nemde másfelől, ha igazat akarunk mondani, el kell ismernünk, mikint köztünk se hiányoztak olyanok, kiket a legkomolyabb viszonyok nem voltak képesek helyzetök komoly és eredménydús felfogására bírni, s

kik a válságos körülmények közepett, eleitől fogva a legfonakabb eljárást követték és követik maig.

Nem láthatunk-e némelyeket, életerős ifjakat, kiket a legszembeszökőbben nyilvánult események, keletiesen urias tynyaságukból felrázni s tevékenységre sarkalni képesek nem voltak? nem láthatunk-e családgyákokat, kik a kárpótlási tőkére alapított remények közt tették kártyára a nagy kamatokra felvett utósó forintokat? nem, nőket és anyákat, kik hűségüknek, kik fényűzésük szomjának, melyet enyhíteni sem rendes évi jövedelmök, sem az urbéri kárpótlási kamatok fenéig kiirtott pohara képes nem volt; kik fényűzési szomjuknak hasonló reménynyel nyitottak korlátlan tét, szebbnél-szebb, drágábbnál-drágább, tarkarál-tarkább köntösök, szalagok s a nemességet nyert rongyok ki tudja még hány színezetű szivárványain, a fényűzésnek hány tévősvényein vezetvén el azon tápnedvet, melynek családi terheket könnyíteni, anyagi és szellemi jólétüket előmozdítani kell vala? Ez azon eljárás aztán, mely szerint a nemzeti becsület védpaizsa alá helyezett, kétségen kívül, nagyszerű országos intézkedés haszná a tőzsérek, s a kalmárok zsebébe kerül, kik közül az első elég jégkeblűek drága labdacsaikkal a beteg azon válságos állapotáig késni, midőn a hőgyógyász, magánál a betegségnél is mind veszélyesebb; az utolsó pedig, bizonyos eszmierokonságnál fogva legvalogatabb diszárú szállítványuk megérkezését a kárpótlási kamatok és kalmátralek-utálványok idejére intézték s bizonyos, nem hibáztatható következetességgel e politikájoknál a végleges urbéri kárpótlás lejártáig megmaradni kétségen kívül célszerűnek tartják.

E kelepcezők szembeszökőbbek bizonyosan, semhogy kikerülésökre valami mély belátás, nagy bölcsesség kívántatnék; s kik mindemellett belétesnek, azoknál meghatározni bajos, hogy a hígcsúsúséget bámulhatjuk-e inkább, ha átlátni nem képesek, mit cselekesznek; vagy bűnös voltukat, ha tudva semmisítik meg önmaguk és családok mentő csónakát? mert a második nézpont, mely a végleges kárpótlások hováfordításánál nem csak figyelembe, de lelünkve veendő, az, miszerint ez az utósó ilyzerű segély, melyet nemzeti iparunk s különösen földmívelésünk várhat.

Hitelintézetek lehettek, bár lennének mielőbb s talán egykor lesznek is; vasútunk lehet, bár lenne mielőbb s talán egykor lesz is; ezek, kétségen kívül, az egész hazára megtermik üdvös hatásukat: de népünk földmívelő osztálya s főleg magyarságunk oly egyenes s a

kárpótlandó veszteség arányában csekély volta mellett is oly tetemes segélyre, minő a végleges urbéri kárpótlás, többé számot nem tarthat.

Egy fontos, egy lényeges segély vár még remélhetőleg a közel jövőben földmívelésünkre a — tagosításban, melynek jótékony befolyása nem csak az irt iparágára az urbéri kárpótlásnál csekélyebb nem leend, de üdvös hatását az öszves birtokviszonyokra, sőt a nemzet jellemére is a legeredménydúsabban gyakorolandja. Megvagyunk győződve, hogy különösen ha adó viszonyaink is méltányos könnyebbülést nyernek, nemes birtokosaink közül azok, kik az urbéri kárpótlást és a tagosítást időmosan hasznukra fordítják, megmenethetik magokat; állapotunk azonban válságosabb, semhogy talpra állásunkra a fennemlített segélyek egyesítése és öszpontosítása szükséges ne volna.

A régiek, vallásos szertartásaiak szerint, a vendégeskedés előtt annak tárgyaiból az isteneknek áldoztak s e hon fiai közül többen a végleges kárpótlásokkal működésüket a hon oltárára tett áldozatokkal kezdték. Bár a libatio e legszebb nemét az egész honra nézve üdvös eredmény követné!

Az ösvényt, melyen elindulunk szükség, a törvény kijelölte. Első, kétségen kívül, legeredménydúsabb rendeltetése a végleges urbéri kárpótlásnak, általa a nemzeti földet, a reá nehezedett teherrel megmenteni. A nemesi birtok nemcsak terjedelmé által fontos, de nemzeti iparunk azon becses alapját foglalja magában, mely a miveltebb, a kor kívánataival együtt haladó gazdaszat által képes földmívelésünkre irányadó hatást gyakorolni, s a nemzeti vagyon becsét intensive emelni. Mi alatt a volturbéresek földbirtoka művelésére még hosszabb ideig a nyers erő fog szolgálni, addig a nemesi birtokokon folytatott földművelés kell, hogy honunkat a józanabb gazdaszat ösvényére vezesse. E birtokokat a régibb időből tetemes teher nyomja, melynek, azok nagy része a moratorium ótalmanélkül, már eddig áldozatul esik vala. Ki tudná elég elevenen ecsetelni azon veszélyt, mely e becses birtokokat azon esetre fenyegeti, ha a moratorium megszüntével csak valamennyire tetemes teher marad rajtuk? E tekintetben a régibb idők példái útmutatásul nem szolgálhatnak. A pénz hatalma és jellemtelensége az utósó évtizedben megdöbbentő előhaladást tett. Hatalmasabb az a világ szépeinél, kik közül sokakra döntő hatással bír, s szélséesebb a fővárosoknak utca-kaczérajnái; egyedül a szédelgő vállalatokban látszik örömet találni s a biztoshde

Koszorúzott pályamű.

SAPHIRA.

Irtá

HALMAGYI SÁNDOR.

× I.

A szerencsecsillag.

Tomboló vihar közepett, egy nyári éjnek még nem nagyon késő óráiban, 1579-ben, két lovas érkezett be Gyula-Fehérvár loespoccos utcáiba, melyekben oly szörnyű sötétség honolt, hogy egyfélébnyire nem lehet megkülönböztetni a tárgyakat. Csak a fellobbanó villámok kékes-fehér fénye vetett egy-egy futó percze szemkápráztató világot az ódon épületsorokra, melyek közt elkésett útasaik sehogys se tájékozhatva magokat, csak lassan léptettek előre.

Nehéz idő volt, a természetnek borzasztó játéka, minőre az ember még akkor is megszokott emlékezni, mikor már unokákat ringat térdén. Az ég minden második-harmadik perczen ropogva, csattogva dördült meg, s a város és vidék felett tolongó felhőkből, a melyeknek kínos zúgását az ember szintúgy hallani vélte, csodás bőséggel omlott alá a zápor, hogy tompa süvítéssel végig futva a széles fedetű házak ereszein, dühösen fajtékzó patakot árasztson az útfélt szabálytalan árkokba.

Ejfélig még két óra lehetett, de a fejedelmi székváros ősi szokásból, vagy tán inkább a nehéz idő miatt, mely minden igaz keresztényt csondes lenyugvára és magabazárkózott, komoly elmélkedésre intett, korán kioltá házi tüzeit és nyoszolyájába vonulva, édesdeden szendereggett az eszterha lágy morajánál.

— A tyúkokkal fekszik le ez a nép! Már át kezd ázni mentém és sehol egy világos ablakot se látok, — türelmetlenkedék a nyakig érő sárban elul lobicskáló lovas.

— Hát szén forduljunk be valamelyik házhoz, a melyik legközelebb esik, ott ni! ... Nemzetes uram, próbáljunk egyet! — könyörgött a másik alázatos békétlenkedő hangon, mintha mondani akarta volna, hogy tisztet, becsület! de az ő menteje is csupa egy lucok már, jóllehet a szatóc az ugyancsak vastag, durva kelméből varrta.

Didergett is az istenadta embere; szintugy vaczogtak bele a fogai. Hiába! öreg volt már a legény.

Azonban gazdája mit se felelt a bölcs tanácsra; hanem csak annál mérgesebben sarkantyuzta paripáját, mely a cikázó villámok és süri mennydörgésektől megbokrosodott volt, s mindegyre megállott, hogy biztassák.

Nemzetes uram, — kezdé ismét az öreg csatlós, — megkövetem alászan, talán a dörgés miatt nem hallotta, hogy mit mondték?

Ej uram Isten, dehogynem hallottam! Hiszen tán még nem süketttem meg; de mondtam már, hogy addig nem térek be, a mig világos ablakot nem érünk. Szerencsecsillagom első felragyogását fogom abban látni.

Jól van hát, nem bánom, nem én! ... düzzogott amaz hátul. Hadd ázzunk hát reggelig, hadd ázzunk csontig ... nem bánom; bájja az ördög, hogy vitte volna el ezt a görbe országot. Ugy!

Befogja kend a száját! — mordult hátra a lovas aláfójtott hangon. Vén lázadó, hát kiivel beszél? Aztán, ha meghallának, hogy a más országát szidja!

Ott hadd hallják ... tudom, nem bánunk velünk rosszból, mint bántak volna Magyarországon, ha a német kezébe estünk volna.

Még megérem, valami bolondot mond, hogy gyanut vesznek reánk és szépen befognak.

Legalább szarazra visznek.

Ejnye, Tamás, ugyan hol a lelke! — így fedde most öreg csatlóst a lovas, látva, hogy keménykedéssel nem hajtja meg az elkiseredett vén embert. Hát nem sajnálja elrontani szerencsémét, a melyet az itteni udvarnál remélek feltálatni? Hát nem elég, hogy Hajnácskőről szökve, földönfutóvá levék, csak hogy megmentssem hitvány nyakamat a pallostól? Hát még a kend szivtelensége is nehezítse már ezután életem sorját? Öreg szolgál, öreg Tamás, ugyan hol a lelke! ... Elfeledte, már

látom, elfeledte nagy szent fogadását, a mit anyám halottai ágyánál tett, hogy el nem hagy soha, de soha ez életnek változandó, s immár reán nézve most oly viszontagságos útait. Menjen kend, jobb szívet hittem keblében. De nem baj... hadd legyen!...

Nemzetes uram, Pál urfi! — kiálta fel az öreg Tamás megindulástól elfojlódo, érzékeny hangon, — ne mondja tovább, ne beszéljen így; mert istenbizony megtépem fehér szakállomat a búsulás miatt és sirva fakadok, mint egy rossz gyerek. Felejtse el az egészet, kérem igen szépen, s menjünk tovább; akár egész reggelig mind baktassunk, nem bánom. Hibáztam, mert morgolódtam; de mindjárt vakon szülessék, ha csak egyet is mukkanok többet! Ne, te sárka! ... Aztán nem is gondoltam én azt úgy, dehogynem gondoltam; hanem hát az ilyen vén embernek, már mint magam is, eljár a szája. ... Ne, te kutyáknak való! hát mit akarsz? — folytató beszédét lovához intézve, mely a villámok és dörgésektől szintén mindegyre meghökült, s így a szegény párával vesződve, azt felénkségeért hol gyöngéden fedte, hol gorombán dorgálta, a mi tulajdonképp csak arravaló szószaporítás volt, hogy a dolgot valahogy helyreüsse gazdája előtt, a kinek figyelmét szerette volna félrevezetni.

A lovas átértette az ártatlan ravaszkodás célját, de nem szölt többé semmit se. Tamás se szaporított több szót. Ki voltak békülve egymással.

Igy haladtak aztán szótlanul előre a zegzúgos utcákon folytonos dörgés, villámok közt, a legnagyobb záporban, azt se tudva melyik perczen süppednek valamelyik mély árokba, hol a patakgyűlt sáros esővíz fenyegető zúgással rohant.

A város jobb részén átgázoltak, már le is kezdenék mondani a reményről, hogy a lovas kívánsága beteljesedjék, midőn egy szűk sikátor sarkánál egy más szélesebb utcába fordulva, a harmadik vagy negyedik házánál egyszerre egy magasan fekvő, rostélyos ablak tűnt fel, a melyből gyöngye világosság derengett.

(Folytatjuk.)



csekélyebb nyeresémet ígérő földműveléshez teljesen hűtellen lett.

A lőpor ereje alig szétrobbantóbb, mint minő halással a nemesi birtokon maradt rendezetlen adósságok a moratorium után birni fognak. A hitelezők legnagyobb része semmit se vár mohóbban, minthogy a moratorium után legott felmondott tőkéjét, bárha bizonytalanabb, de több nyeresémet ígérő vállalatokba fektesse, s a ki magát csálni nem akarja, meggyőződhetik, hogy a felmondott tőkék kifizetésére újabb kölcsönök éppen nem, vagy felette nagy áldozatokkal lesznek kaphatók. Ily körülmények között senki üdvösebbnek nem tehet, mintha a végleges kárpótlást a leglelkismeretesebben és ildomosan adósságai törlesztésére fordítja; ha ezek amazok értékét fölülmúltnak, előre gondoskodván, hogy a moratorium után is netalan rajta maradandó adósságait rendezze. A hitelezők közül ugyan is hihetőleg többen hajlandók lesznek kölcsönök felmondásával a moratorium megszűnte után késni és más, az adósságra nézve kedvező feltételekre kötelezni magokat, csak hogy a birtokosok által a kárpótlási papiroknak névszerűen becsben való elfogadására ne köteleztessenek. A nemes birtokosok tehát, hitelezők közül annyival, mennyinek kielégítésére urbéri papírok különben se érnének, lépjenek jövele szerződésre, a moratorium után fennmaradandó adósságaik rendezése végett. — Tapasztalásunk szerint Magyarhonban több ily szerződések jöttek urbériséget bíró adóssok, és hitelezők között, az országos bíróságok tekintélye mellett, létre, melyekben azon előnyért, hogy urbéri papirokat névszerűen becsben elfogadni kénytelenek ne legyenek, 5-ös kamat, több évi várakozás, vagy részenkénti törlesztés elfogadására kötelezték magokat a hitelezők. — Bizonyos korlátok közt a papírok birtokosaitól függvén, hogy hitelezői közül kiket jelentsenek be, világos, hogy ezen előnyt önhasznukra fordíthatják még azon esetre is, ha papírjaik hitelezői kielégítésére nem elégségesek; és fennebbi eljárásukkal egyszersmind méltánylást érdemlő hitelezőikre különös tekintettel lehetnek. Szükség azonban figyelembe venni, hogy a felmondhatási évek vagy a moratorium megszűntétől számítottassanak, vagy, ha a szerződés keletétől számítottassanak, hosszabb határidő köttessék ki a visszalizetésre; ellenkező esetben megeshetvén, hogy a felmondási határidő a könnyen messzire terjedhet moratorium megszűnte előtt is bekövetkezne. — Jóllehet a fennebbi eljárásban nem csekély előny mutatkozik azok részére, kiknek urbéri papíraik adósságaik teljes eltörlesztésére nem elégségesek; ellenben, alig képzelhetnénk valami károsabbat, mintha az irt médszerben földbirtokosaink arra vennének alkalmat magoknak, hogy adósságaiktól annyiban se menekedjenek, mennyiben lehet séges; mert, újból is mondjuk, hogy az urbéri végleges kárpótlások legüdvösebb rendelkezését a nemesi birtokoknak a rajtafekvő terhektől felszabadításában látjuk. — E cél, kétségen kül, a legtöbb nemes birtokosok összes urbéri papírjait igénybe veendi, de bizonyára, ha bár kevesen, lesznek olyanok is, kiknek a törlesztés után, még több-kevesebb értékű papírok marad fenn szabad rendelkezésükre. — Mit mondjunk e szerencsésekről? Talán nem lesz felesleges róluk is közelebbről pár szóval megemlékeznünk; mert ki lehetne

annyira szerencsés, hogy az ildomot, a jó tanácsot nélkülözhetné?

Id. gr. TELEKI DOMOKOS.

## MAGYAR ÉS ROMÁN EGYHÁZAK ÁLLÁSA A DÉZSI KERÜLETBEN.

Ha megnyílnának a sírok, s az ezelőtt száz évvel eltemetett magyarajku halottak feltámadnának e szép és gazdag környék legszamosabb helyeiben, nem találnának rokon hangot, mely őket idvezelhetné. A templomok, holt népes gyülekezetei imádták az Istent, romokban hevernek; az ivadéok nem érti többé a magyar nyelvet; az egész környék eloláhosodott. Mig azon néhány falu, hol magyar papok léteznek, mutat fel egy-egy öreg embert, kik értik a nyelvet, de az ifjabb nemzedék már oláh templomokba kezd járni, már nem beszéli többé ősei nyelvét. Pedig ez a környék egész tiszt a magyarajku népéből állott. Erről meggyőződhetik minden, ki csak Dézs városa levéltárában a régi okiratokat megpillantja, s ki az adótabellákba nem röstel benézni, hol a román falvak lakói magyarhangzásu neveket viselnek. Még csak a hegyek közt van egy-egy elrejtett magyar falu, de ezek is vegyülni kezdenek, a térség pedig többé nem magyar. Rettentő elhanyagolás! égre kiáltó közönyösség. Mig a magyar egyházak szemlátomást így pusztulnak, és nem gondolkozunk, nemzetünk, és vallásunk felteremtésével; bezeg a román egyházak és iskolák ugyancsak éledni, ugyancsak virulni kezdenek. Minden faluban csinos iskolaházak épültek; az egyházi élet fejlődésére erőlyes működések tapasztalhatók. Mióta g. egyesült püspök Alexi ő méltósága Szamosújvárt foglalta püspöki széket, egyházi virágzásra kitűnő gondot fordít. Már Dézs is, mely a magyarságnak egyetlen tüzhelye a vidéken, a román templom, és iskola számára a város díszes helyén tágas telek vásároltatott, s minden román szorosán köteleztetik, hogy gyermekét iskoláztassa. Magok a magyar földesurak közül közelebb néhai Nemes József, volt b-szolnoki főbíró, 15 ezer forintot hagyományozott három román egyháznak! Ki emlékezik meg a magyar egyházakról! kinek jut eszébe a haldokló nemzet és vallás?! Bizony ideje lenne felébrednünk, s papjainkat a szegénység rongyaiból, s a megaláztatás szenyéből kiemelünk. A szász nemzetet csupán egyházi szervezete tartotta fenn; különben rég elnyészett volna. Magyarhonban a protestantismus őrzötte meg a nemzetiséget, és Erdélyben az egyházak rossz szervezete a vármegyékben megölte a nemzetiséget!

Különös, de így van! Ha valaha, most van ideje, hogy jó egyházi tanácsunk a déserti ekkleziák százait vegye fontolóra Erdélyben, s gondolkozzék a vallás és nemzetiség megmentése felől. Az esperes uraknak, nem áll érdekekben az egyházak megmentése, mert ha elpusztulnak, ha a nép eloláhosodik, a canonica portio megmarad, s azokról a jövedelmet ők huzzák. Így például a dézsi egyházkerületben 22, mond huszonkét elpusztult egyház van s a hogy a papok kihalnak, úgy fog szaporodni. Ha nincs hallgató: mire való a pap, maradjon az egyház üresen, s jövedelmezzen az esperesnek. Ez nagyon egyszerű okoskodás. Magasabb

helyt kell a dologba bényulni, s abból lelkiismeretet csinálni. A dézsi egyház lelkes tagjai közelebb, igaz, tettek papjaik s iskola-tanítók fizetésének javítására az ősalapítványból némi lépést, de még ez is függőben van, s rossz akarat könnyen megfűszíthatja. E lépésre az egyházat lelkes főpásztorunk f. tiszteletű Bodola Sámuel ur is mind személyes jelenlétében, mind több rendbeli leírásaiban serkentette, de nem tagadhatni, az egyház józanabb tagjainál is már régebben megért volt a gondolat. Mikor Tompa Dézsben járt, azt jegyezte meg: a jövedelmet össze kellene önteni s egy papot kellene vele úgy ellátni, hogy külső fénynyel is az idegen elem köztimponálhasson, s aztán annak lenne egy káplánja, mint ez Magyarországon szokás. No de, Istennek hála! a dézsi egyháznak még van annyi alapja, hogy két papot is tisztességesen elláthat, s a közelebb megjavított fizetés 300 p. forint egyik papnak és a canonica portio elég jövedelem. Ebből tisztességesen ki lehet jönni. És miután alapjövödelmei czél szerűen kezeltetnek, még az iskolatanítók is idővel szaporíthatni foghatnak. Hogy e városban, melynek környékén gondatlan kezelés miatt a magyar egyházak elpusztultak, az egyházi és iskolai élet megerősítették mulhatatlan és lelkiismeretheli kötelességgé vált. Többé nem vagyunk parancsoló nemzet. Számunkat legalább, a meny nyihen lehet, ne kevesítsük. Biztosítsunk papjainknak és tanítóinknak illő jövedelmet: hogy az életgond kötelességeiktől ne vonja el őket; mert meg vagyunk irva: Megverem a pásztort és elszélednek a nyájnak juhait.

MEDGYES LAJOS.

## KÜL- ÉS BELFÖLDI LEVELEZÉS.

Bern, július 9-n, 1857. Hosszasabb utazás s visszatértemmel itteni nevezetesen körülmények meg gatlának szavam bevaltatásában, s most is borászati leveleim helyett egy Svájczot illető kell önökhöz intézném. \*)

Itten a svájci szövetség fővárosában kinyitott ezen ország műkiállítását m. h. 27-kén, de a kirakással, ha bár most is érkeznek beküldések, mondhatni csak három nap óta vannak annyira is készen, hogy a kiállítást megszemlélve, valamint lehessem róla mondani.

Az aarbergi kapu előtt álló katonai laktanya földszíne és két emelete fogadja be az itteni ipar gyártmányait — s állítja rendbe, hogy tiszteljenek a látogató közönségnek.

Lélekemelő volt első lépésünk a gondolat fokozatán, midőn egy laktanya kapuján beléptünk s fegyverzörgetés helyett pár szövegű csörömpölést, a szigorú vezényszó helyett a szorgalom mosolygó ajkkal mondott dicséretét hallottuk. — S midőn meggondoltuk azt, hogy ez ország, mely oly gazdag minden hadiszerekben — épületekben — emberben és pénzben; mely ezelőtt pár óval csakis csatarendbe állított katoná volt, most békés paraszt, gyárnok, iparos — kinek szerszáma kezében éppen oly otthonos mintfegyver; ki havak előtt ez épületben csatákról álmodék, és ma fáradaimai babérjainak élvezetében kéjelt át napjait, valóban örömtől dobogó szívvel kell hogy lépteinket folytassuk az emberi ész, szorgalom, és kitartó fáradalom e laktanyájában.

\*) Minden levél ily kezeblől nagy becses bir. Szerk.

## EMLEKBESZÉD

Magyar-Gyerőmonostori

GR. KEMÉNY JÓZSEF

Avatalt a felett, a gerendi sírkertben.

(Folytatás.)

Gerend, ennyi tudományos készlet birtokában, ő alatta Athenaeummal alakult, hol a bel s külföld tudósai magyar szívséggel látott vendégek valának, kik örömet keresek fel őt, mert örömet láttának. A jelesek fényosorából csak nagy ajtai Kovács Istvánt, az idvezültnek legzívelésebb benső barátját, s több éven át nagy szorgalmú munkatársát, egyszersmind Erdély egyik legsolidabb tudósát, Bedens József ő excéllját, Schuller Károlyt, Kurzot, Gerandot, Neigebaurt s késő éveiben gr. Mikó Imre ő excéllját, társadalmi tudományos életünk ezen áldozatokban kifogyhatlan Maecenását s a nemzeti tudományok igyekezeteknél szóval, tettel, értelemmel buzgó barátját gr. Lázár Miklós ő nagyságát említem. Tanítva és tanulva mulattak ezek és többen mások nála; mert arra képes, erre kész vala. Innét tudós társaságok s akademiák, melyek bizonyára se aljas hízelgők, se szolgálkuk gyűldéi nem valának, tisztelték meg benne az érdemeiket. Tiszteletbeli tagja volt ő nemzeti akademiáknak, tagja a magyar királyi természettudományi társulatnak, rendes tagja a tudományok bécsi császári akademiájának, a mainzi történelmi s régészeti egyesület tiszteletbeli tagja, Rómában a régészeti levelezések intézetének rendes tagja, s végül az erdélyi honismeret-társulatnak Nagy-Szebenben választmányi tagja. Ennyi kilüntések stentori hangon hirdetik, mi volt gr. Kemény József a tudományok különböző rétegeiben.

Mindez azonban, mit műkinéseinek hihetetlen becsü halmazáról eddig elmondottam, csak általán. Azoknak összefüggő részleide egy külön szerkesztménynek, tartalomdús egyed-iratnak (monographia) szolgálja becses tárgyal. Hogy önk, uraim! csak némi ködfátyolszerű fogalommal is bírassanak a ge-

rendi Athenaeumnak itt elé nem sorolható tartalmáról, csak a történelmi kiadatlan kútfőknél vázlatos jegyzékét mutatom be, s ezt is vekony szálabban; mi ekként következik.

Van a gr. Kemény József-féle gerendi kéziratgyűjteményben: 1. Eredeti okmányok gazdag gyűjteménye (XII—XVI. századb. időköz) két ivr. kötet.

2. Különféle okmányoknak XIII. ivr. kötetre terjedő hiteles átirata.

3. XXX. terjedelmes 4r. kötet, egyszerű okmánymá-solatok gyűjteménye, mind saját kezével írva.

4. IV. terjedelmes 4r. kötet, Magyar- s Erdélyország legtöbb levéltaiban található okmányok lajstromával, melyekből több ezer okmány kivonatilag fel van jegyezve.

5. XII. jókora terjedelmű ivr. kötet, 3426. eredeti levéllel, követségi tudósításokkal stb. 1526-d. évtől korunkig.

6. XVII. vastag 4r. kötet, egészen historiai tartalmu egykoru levelek gyűjteménye régibb korból, melyeket az eredetiekről másolt le sajátkezűleg.

7. Egy izmos ivr. kötet, részint eredeti, részint hitelesítve kiadott egykoru békekötési irományai Erdélynek.

8. XII. 4r. és XXXII. ivr. kötet, régibb s újabb koru történelmi kéziratok roppant terjedelmű gyűjteménye. Felszámítás s címkeközlés szerinti, CCLXXX. db. történelmi folyómunka. (Részletesen ismertettem: Új Magyar Múzeum. 1855. VI. v. Jun. füz. 310—345. l.)

9. VI. ivr. kötet, egykorulag s hitelesen kiadott erdélyi országgyűlési törvényezikkek, száz tizenhat erdélyi országgyűlés végzéseivel.

10. I. ivr. kötet, régi országgyűlési törvényezikkek egykoru másolataival.

11. I. ivr. kötet, 1586—1645. időközű törvényezikkek nagybecsű gyűjteménye, melyek az utóbbi esztendőben I. Rákóczi György erdélyi fejedelem használatára irattak össze, s végül ennek pecsétjével vannak megerősítve.

12. A bíráló s vizsgáló-bizottmányok kézirati munkája az ugynevezett Approbatákra nézve. Egy példány. A másik eddigélt ismert becses példány Káli Nagy Elek ur birtokában.

13. Az Approbaták s Compilaták (erdélyországi törvénytárnak a nemzeti fejedelmek időszakából) egykoru, fejedelmi aláírás és pecséttel megerősített példányai. Nagybecsűritkaság.

14. Régiségtani tárgyak gazdag gyűjteményei; egyes előkelő családokról készített nemzektani terjedelmes kész munkák. Végül

15. V. erős 4r. kötetre terjedő mauzeuma Magyar s Erdélyország tudósainak, a XVI-d. század kezdetétől korunkig, mely életrajzi, irodalomállapoti s műveltségtörténeti fölötté érdekes s nagy gondnal, s utánjárással összegyűjtött biztos adatok roppant kincstára, s drága műhagyatékai közül egyik leand, — ha világot látnád, — mi gr. Kemény József nagy nevét századok hosszu során túl is halhatatlantja.

De felhagjak a homály-fedte nagybecsű kéziratkezesek további szelölletésével, melyek a gerendi gyűjteményt páratlanul teszik; mit ha folytatnák is, elvége meg kellene szakasztanom, miután — azok tárgykülönbségei tekintve — számuk 20,000 (húsz ezer) körül jár, s csak maga a hozzájuk szolgáló kules, kötetekre osztva, egy kis könyvtárrá képez.

Mindezekre azt mondhatná valamely felszeg nézetű: mire mind ez? Nekünk történetkönyv kell, mely hű tükre legyen nemzeti multunknak. De az ilyen felejt, hogy ott történelem nyomozások, hol historia még nincs; felejt, mit fennebb érinték, hogy a részletekben s az okokban van a historia: s a dicseült szellem éppen ezeket nyomozá, gyűjté. Mi még Erdélynek okadatott történetkönyvét nem bírjuk; hogy bírassuk, oda munkált az idvezültnek lángszelleme, éj-nappali csüggedetlen iparkodása. Azonban az idő sebesen haladt, s ő elbágyadt, le-roskadt, elszenderült a tartós munka súlyos terhe alatt. De azért a kiváló szellemek működéseit részrehajlatlanul bírálgató honfi jól fogja tudni, minő érdempolez illeti meg a gerendi tudós grófot, ki nélkül — bármennyire fesselegjen is a túlbizakodás — soká, vagy ... talán merészen szólók, soha nem leendett a szó magas értelmében vett történetkönyvünk; mert — ne engedje ugyan a nemzetünk sorsát bölcsen intéző gondviselés, — a most serdülő nemzedék nyomába még tíz hag addig, míg egy oly szenvedélyes történetdudosa születik Erdélynek, minő gr. Kemény József vala, kinek negyven éves tanulmányai után, most már közel kilátásban van a birni réghajtott nemzeti történetkönyv; mert egy kis historiai szenvedély s épvelő mellett csak művészeket kívántatnak meg a mesterben, ki az elhalt tudós hazafinak hangyasorgommal halomra gyűjtött műkinseit átbírálva összeillesztsze s kisimítsa.

(Folytatjuk.)



A kiállítás ítéletem szerint három tárgyat emel ki, mit e hon különös szorgalommal és nagyban visz. — az:

1-ső az óra és ékszergyártás. — Ki ne ismerné a híres genfi óráit? pedig e név alatt kerengő órák dolgozói Genfön kívül Neuchâtel la Chaux de — fonds, Locle városain kívül ezer meg ezer a mezőn szétszórta parasztházakban laknak, és mégis a genfi órákat készítik.

Ámbár e része a kiállításnak szép, és sokakat el is ragad, engem ki nem elégített, még pedig azért; mert a főbb gyárnokok nem fordítottak annyi szorgalmat, figyelmet czikkjeikre, mint 1851, 1853 és 1855-ben \*) a három világ-kiállításakor, és ha tölem függene (előlegesen neveit elhallgatom, de ha 1-ső octoberig után nem pótolják, kiteendém) ezen urakat a közvélemény honi ítéletére bízám. Bezzeg itt nem szeregne M. Rotheram et fils comventryből négy zamánczos órájáért, sem a parisi M. Deteuche óra a öszvegéért, sem pedig M. M. Howel et James nagy függő órájáért mint 1851-ben a díjazásnál. Hát 1853-ban tizen egy jutalmat ha nyertek is New-Yorkban, azokkal csak nem akarnak itt is nyerni? — szóval a ki nem ismeri oly közel és oly apróra e czikk készítésének itteni magas fokát, azt hinné, a kiállítás az órák és aranyművesek remeke, pedig majd szólnak rólok később is talán.

2-dik a hímekelmé-gyártás.

Ezkről az elsőt illetőleg eddig azt tartották, hogy Schwäz csak durva vagy közönséges hímzést készít; de ez nem áll. En bé merném ma vezetni mr. Brown Sharps et Paisly-ből, ki 1851-ben virággal hímzett mousse-linjeért díjt nyert, és Vanderkelen Bressont Brüsseltől, a bámulat hímzett csipkefátyol gyártóját, és megmutatnám a St. Gall-Appenzeli hímzése főbb gyárnokainak kiállítását pirulás nélkül, azon meggyőződéssel, hogy ők is nézetemet pártolnák, és azon gyárnokokban félelmes vetélytársukat ismernek fel.

Csak látni kell Häheli-Wild point-relief-fel (új öltés neve) hímzett fehér két soros női diszöltönyét, melynek ára 2600 frank, F. C. Kirchhofer St. Galli 2400 szám alatti zsebbeliét, mely 1500 fr. és, mindenki meggyőződhetik arról, hogy St. Gallen-Appenzel a brüsseli, parisi hímzőket már elérte és túlhaladta, igenis túlhaladta a jutányosságban, melyek azokéhoz hasonlítva csak  $\frac{2}{3}$  vagy  $\frac{3}{4}$ -nél állanak. Ezen merész állításom bebizonyítására hivalkozom egy ahoz érő magyar úrnőre G. T. P., ki szerencsém volt nem régiben Stäheli Wild raktárában St. Gallba elkísérni, ki azt állítja, hogy ugyanazon hímzéseket Bécsben pengő forinttal kellene fizetni, a mit itt frankban árulnak, s a kolozsvári kereskedő 3—4 váltó forintot adja, a mit itt egy frankon kaphatni.

3-ik a selyem és bársony-szövet.

Ebben Zurich és Basel szerepelnek, gyönyörű kelméi és szalagjai 1851 óta annyira haladtak, hogy Lyon, Mailand gyárnokai megvakarhatják fejeiket, és újabb mustrák feltalálásával csinalhatják csak szerencsésüket. (Egy előttem készült szalagdarabot — mint mutatóványt — ide csatlok\*\*), ára ezen szövetnek 4 frank — egy metre).

De nem szölok e három, a nőnem szemét és szívét élvezettel elárasztó tárgyról többet, hanem átmegegyek pár hozzám illőbbre.

N. K. Kam.

**Konstantinápoly, 2. június. 1857.** Mint a római lantos költő mondja egyik gunyirata elején „honnan van az, hogy senki sincs megelégedve természetlől vagy végzetlől adott helyzetével; a földmives tengerész, a tengerész viszont földmives kíván lenni; mikor szárazon vagyunk tengerre, mikor tengeren, szárazra vágyódunk? sál. En is Pátrásba kiszálltomkor halat adva Istennek, hogy még egyszer szárazföldre léphettem, elfogadtam, hogy hajlandóbb leszek akár a jó remény fokáig is gyalog vagy számráhaton utazni, mint többé oly lélekvesztő bákára bizni életemet; s csak egy nap is száz meg száz utitervek kevergetek képzetemben, miket mind szárazon, és különböző irányokban okozott megtenni, míg végre észrevétlenül ismét az átkozott tengerre határoztam el magam, egy kis gabonaszállító káikra másztam fel, a mi nagyobb bosszuságomra annyira meg volt terhelve, More ába és A thénbe utazó görögökkel, hogy a hajó fedelén megállni sem levén hely, a fenékben ke-

restünk egynehányan nyugvó-helyet, és védelmet eső hideg ellen, de ottan is annyira megszapordtunk viradat felé, hogy mint a rabszolga-kereskedő hajókon mindenki csak annyi helyen mozoghatott, mennyit testével fedezett; leinni nem akarom, mindenkinek képzeletére bizom azt a kényelmetlenséget, mit ily alkalommal egy tengeren utozónak kell szenvedni, a mi, részemről teljesleg kitöltötte az ottan-ottan átkokban, és magyaros szitkokban nyilvánuló elégedetlenség mértékét, és csak a kedvező szélnek tulajdoníthatom, hogy kínos helyezetemtől 18—20 órai szevedés után jan. 25-én délelőtt megszabadultam, a lutrákii feredő, és vámháznál újból szárazra léphettem.

Lutráki — a hajdani Lechaion — egynehány egyszerű épületből, raktárból áll, körül-belül egy órai távolságra Corinthtól, a corinthisz oból délkeleti zugában. Corinthnak hajdan két fontos érdekű kikötője volt, egyik Lechaion, másik Cenchreae; az első a rómaiak, a második az ásiak révpártja, és mindkettő kulcsa az ezen két oldalról jövő hódítóknak, kikől ha magát Corinth biztosságba akarta helyezni, a nevezett két pontot kellett jó védelmi karba tenni. Lechaionból verte vissza Epaminondas Messenéből Thebaebe visszatérő útjában az őt megtámadó Iphicratest. Lechaionban tanakodott a hét görög bölcse azon kérdés eldöntése felett, melyik a legjobb kormány? Ma az utozónak azon kell történni, hogy, ha csak egy órára eső Corinthig akar menni, hogyan lássa el magát védelmi szerekkel, vagy hogy szerezzon magának utitársakat, hogy a szomszéd városig ki ne rabolják. Cicero-ként: o tempora, o mores! Szerencsémre a corinthisz demagógus — járásbíró — egynehány chorophylaxal — rendőr — Lutrákiban találtam, kik éppen Corinthba szándékoztak, én is tehát kapva az alkalmon, hozzájuk csatlakoztam, és szerencsésen bé is érkeztem Corinthba.

(Folytatjuk.)

**Mezőség.** A májusban és júniusban lehullt sok esőből júliusra is jutott. Így vagyunk mi a községi magtárakkal is. Hajh rá! mikor van termés; kopp! mitűn elfogyott, s a szomszédba sunnyogunk a fokával egy markocská „puliszka lisztért. Buzánk csak lenne, de török-búza nem a tavalyi; dohány kevés, ugárfődeink, mint a csont: feléje se mehetünk. Nesze nekéd, mivelletlen föld! Ejh be híresek ezek a mi ekéink! vajon melyik fog ma-holnap Vidacs eleibe vágni?! A zabföldök jól mutatnak, s a tavasz-búza szép; de hát hol maradnak még azok a pénzadó növények, s azok az olaj-tartalmúak!? Száz szónak is egy a vége; mi bizony úgy vagyunk, mint a részegesember, egyszer ázunk, másszor a szomjúság napja perzseli a torkunkat, s mégse teremtünk pénzt, hogy azt meglocsolhassuk.

MEZŐSÉGI

**Mező-Szengyel. (Vége.)** Ezek a híres természetvizsgálók vajjon nem jöttek e nyomába annak a mély-séges titoknak, ha vajjon azokból a buzavetést pusztító őszi csimasz-fajból nem cserebogár vált-e, mert itt az idén rendkívüli sok cserebogár volt, elannyira, hogy a lepusztított erdők most kezdenek kihajtani. A mint mondják, a legkisebb mezősségi erdőből is minden erőkódás nélkül 7 — 800 vékát lehetett volna gyűjteni. — Még is indolensek ezek a falusi lelkesek, hogy ők soha egy lapot nem jártatnak, melyből valami okosat, gazdaságot tanulnának. Jókor, a maga idejében közölven a K. Közlöny, hogy a cserebogárból igen jó mécesnek való olajat lehet minden erőkódás nélkül gyártani, azok a sok lézengő, mezősségi oskolátlán, félmesztelen, semmit sem tevő gyermekekkel egy pár garas kiadásal mennyi cserebogárt lehetett volna gyűjteni, s bétanítani őket e könnyű, költségkimelő mesterségre. Mikor jön el a te országod emberszeret, mely lelkiismeretűnk felébresztve, embertársaink javairánti szent kötelességekre ösztönözzön. Minden rosznak jó oldala is van, s a természet semmit hiába nem adott, lám a németországi olajat vesz ki a cserebogárból, szeker-kenőcsnek használja, s a fel nem használt részeket trágyának földjére hordja, s ezzel egyszermind gyermekeit munkásság, gazdálkodásra inti, mert ez olajfélével konyháján egész éven által méceszik. — Kiváncsi vagyok, hogy a m. kormány rendelete, mely szerint minden faluban gyümölcsoskolát kell állítani, vajjon a lelkiatyák által támogatni fog-e? vagy ezek iránt is hideg, nyugalmas és közönyösök maradnak?

Emlékezhettek t. olvasóink arra is, hogy a múlt év tavaszán az idevaló rom. cath. megye és néposkola részére egy tánczvigalom rendeztetett, melyre meghívó jegyeket a hét haza minden tekintélyesebb egyházi és világi főembereinek küldöttek. A tiszta jóvedelem, mint értesültem 1000 vftot meghaladott, mely föllépést hírlapilag elismertük s méltanyoltunk, mely alkalommal megígértük volt, hogy a kegyes adakozók névsorát adományainkkal együtt közölni fogjuk, ha kezeinkbe jön a névsor és adatok. Mi a lelkiismeretes eljárásban nem kételkedünk, de többek nyilvánítására felkérjük a tánczvigalom érdemes rendezőjét, legyen szíves a közlést megtenni, részint igazság és méltánylás végett, részint az illető kegyes adakozók megnyugtására, hogy pénzüik valósággal az adott

célra ment, és hogy postán, vagy — mert a pénz többben gyűjtötték — egyes kezek közt nem történt-e visszaélés?

Meg kell itt ez alkalommal említenem, hogy a rom. kath. egyház még a múlt évben romjaiból tökéletesen felépült a m. kormány bőkezűségéből. A iskola tanítója azonban még mind késik, pedig erre mint a mindennapi kenyérre oly szükség van, mitűn tudjuk, hogy 4—500 mezősségi falu közül ennek akar egyedül népiszkolája keletkezni, melyet a közel helységek is ohajtának, hol gyermekeik pár évi tanítást kevesebb költséggel megnyerének.

R. L.

## KOLOZSVÁRI NAPLÓ.

— Hitelesen értesültünk, hogy korm. herczeg ö magaságától megküldött hivatalos rendelvény folytán, a Múzeum comité elnöke ö nagyméltósága feljogosított, a gróf Kemény József könyvgyűjteményét Gerendről Kolozsvárra átköltöztetni.

\* Éppen most vesszük a hirt, hogy a legközelebbi napok egyikén Szász-Sebesen borzasztó jégvihar törvén ki, az egész határt elverte, s e mellett a villám is lecsapván, négy csűr hamvadt el.

\* Monhaupt Armin, az éjszaki bűvész, szemfényvesztő mesterségével Brassóban annyira megnyerte a „Kronst. Ztg.“ tetszését, hogy „művészetének ismertetése végett nem csak egy több számonként nyuló czikket közölt, hanem legközelebbi melléklapjában „Blätter für Geist, Gemüth und Vaterlandskunde“ nro 28 Palmétól egy csinos költeményt is adott, Monhaupthoz szólót.

\* Nehány hó óta Bukarestben nagy ivrét alakban egy újság jelenik meg oláh és francia nyelven; czíme „Israelitulu Românu“ (az oláh izraelita). Minden négy hasábos oldalon két hasáb cyrill-betűvel van nyomtatva, a más két hasáb szép latin betűvel francia nyelven e szöveg magyarázatát tartalmazza, s úgy látszik e lap kezelői nem kevés publicistai ismerettel bírnak. A vallás és politikával egyiránt foglalkozó hetilap előfizetési ára egy negyedévre 7 ezüst huszas. Különös, hogy az oláhok, a kik Európa némely nyugoti nemzeteivel magukat rokonnak nevezik, a disztelen cyrill-betű helyett miért nem használják a latin betűt, mely zseuge irodalmuk tovább csiszását elősegítné.

\* A cigányokról írt munkái után és regényes cigány életmódjáról ismeretes angol Borrow egy új művét bocsátja most közre „Romany Rye“ czim alatt. Mint tudjuk, a cigány magát romany-nak nevezi, a mi a szerző szerint arra mutat, hogy a cigányok a rómaiaktól vagy inkább a rómaiak a cigányoktól eredtek („after all, the ancient Romans might be a tribe of these people!“); rye pedig annyit tesz: mint nemes; tehát romany rye „cigány nemes“ jelentene. E könyv folytatása az 1850-ben megjelent „Lavengro“ czimú munkának, melyben a szerző saját élelleírását adta, de a melyvel a critica irtalom nélkül bánt, s a közönség részéről se örvendett oly kedvező fogadtatásnak, mint a „Zincali“ és The Bible in Spain. Vajjon a „Romany Rye“ vissza fogja-e szerezni Borrow urnak a közönség kegyét? a jó ég tudja; annyi bizonyos, hogy a cigány-nemes szerző azzal fenyeget, hogy ezen első kötet csak bevezetés, s az asztal-fiában még tízenhét kötet fűl, a mi rettenetes.

\* Az „első magyar általános biztosítás“ részvényeseinek első közgyűlése, mely f. hó 15-dikén tartatott meg, az alapszabályokra nézve következő módosításokat tette. 1. Célja az életbiztosításra, vízkármentésre és állatbiztosításra is kiterjedni. 2. A részvények érvényességére az elnökök egyikének, egyik igazgatónak, egy választmányi tagnak, s a pénztárnoknak aláírása mulatlan kellék. 3. A részvény átvételekor, midőn a részvény 20 pctje lefizetendő, egyszersmind a részvény hátralévő 80 pctjére nézve is tartozik írásbeli biztosítást adni arszvényesnek. — Az alapszabályok megállapítottán, Havas József ur, jégkár ellen biztosító egyesület elnöke, az illető felek gyűlése s felsőbb helyre terjesztett beadványa következtében, ezen társulatnak 7000 pftra menő tőkepénzével az általános biztosítási társulata keblezetése szándokát nyilvánította. — Az általános biztosítási társulat alaptőkéje 3000 részvény. Minden egész részvény értéke egyenkint 1000 forint, s így a tőkeösszeg 3,000,000 forint. Ki fog pedig adatni 2000 darab egész részvény és 2000 darab  $\frac{1}{2}$  részvény. Élelbe léptetnek mondatik a társaság és megkezdí működését, midőn a részvények  $\frac{1}{3}$ -a aláíratik: már mintegy 1500 részvény van aláírva. (M. Sajtó.)

\* (Beküldetett.) A „K. Közlöny“ 88. számában azon tudósítás áll, mintha a csáki—újfalusi üveggyárt alólirt venné át az eddigi haszonbéről úrtól. Mitűn e tudósítás, azon jó akaratú félreértésen alapszik, miszerint alólirt azon gyár raktárát vette át, kötelességének ismeri kijelenteni, hogy a gyár kezelését továbbra is tks Bányai Mózes ur saját javára vezeti, a ki közelebről valóban minden intézkedést megtűn, hogy a gyár készítményei jóságban és különféleségben a közönség méltanyos igényeinek megfelelőjenek, s ez okból alólirt egész megnyugvással ajánlhatja a nála lévő raktárt a t. cz. közönség becses figyelmébe. Kolozsvárt, jul. 16-kán, 1857. Tauffer Ferencz fűszerkereskedő, s a csákiújfalusi üveggyárraktárosa.

## K Ü L F Ö L D.

**Franciaország.** Kabylia-ban különösen aróppen-tű-ütegek tettek az ellenségre nagy hatást. A kabylók a hegyi harcban eddig csupán a puskatűzhöz voltak szokva. A jun. 24 kiütököt vége az volt, hogy az ellenség falvait leégették. Sokan nem látják át, mi szükség a termést és kerteket feldulni, fűge és olajfákat kivágni, hanem a harczólok azt felelik, hogy a jószívűség a kabylók szemében gyöngeség, hogy azok a hatalmat azon szerencsétlenség nagyságához mérik, mely rajtok ejtetik, és hogy különben ők is éppen úgy tesznek. Erre már nincs mit szólni.

\*



Anglia. Jul. 5-én „Indus” gözessel számos tiszt érkezett Angliába Keletindiaiból. Előadásai szerint Kalkuttában némi ostromállapot fellelhető. A felvonó hidakat nem bocsátják le, hét európai ezred van a városban. Egész India szerte azon vélemény van elterjedve, hogy a brit hatalomnak ott még az idén vége lesz. Az auchi királyi családnak, a mint gyanítják, volt valami köze a sipaik lázadásához. A benszülött katonák vallási előítéleteit sértő botrányt csak ürügynek nézik, melyet a felső osztályok ravaszul felhasználtak az alsóbb osztályok felbujtására. A madrassi elnökség kerületében gyengébbnek tartják az angol-ellenes befolyást, mint a bengáli elnökségben. A bombay-i elnökségben azonban szilárdul állónak mondják a brit uralmát. Az ott lakó sok perzsák a benszülött befolyások egyének határozott pártfogói a brit uralomnak. Maltából és Gibráltárból több ezredet szállítanak Indiába.

— Az angol alsóházban Palmerston lord, Berkeley felszólítása folytán kinyilatkoztatta, miképp az angol kormány ellene van a szuezi csatornának, mert az Egyiptomot elválasztaná Törökországtól és Indiát veszélyezteti.

— A párisi utóválasztásokról írja a „Times”: „Ez az első eset, hogy a francia császár tekintélye tetemes vereséget szenvedett. Azonban több fontosságot tulajdonítanak neki, mint kellene. Nagy fontosság lehetne, ha a valódi csata a kamarákban dőlt volna el; de a császár jól tudja, hogy nem ez alapon nyugszik hatalma. A parlamenti többség csak legfeljebb borostyánkőszőru kardján, de nem maga a kard. A hadsereg és a parasztság hatalma őrei, trónja támaszai. S ha a fővárosi választók nagy többsége a jelen kormány ellen van: még

inkább ellene van a torlaszoknak, az utcái harcra készen, az ország elvészése. A császár könnyebben elbálik a kamarával, mint viszont. Az a kérdés: tudna-e a császár, ha akarna is, alkotmányosan uralkodni? Hat hónapig sem volna biztos hatalma valódi parlamenti ellenzék ellenében, mely pénzügyi intézkedéseit — és pedig méltán — megtámadná, s a nép szenvedélyeit és előítéleteit folyvást szíthatta. Kényuralom, akár általános szavazati jogon akár katonai erőn alapuljon, nem férhet meg együtt a parlamenti rendszerrel. Erős kevesettség a parlamentben szükségképp megbuktatná a császári hatalmat, s mást állítana a helyett. Kinek elnöksége alatt? Cavaignac alatt, a ki egy ideig már uralkodott Franciaország fölött, s a legfőbb méltóság elnyeréseért is versenyzett. Azt hisszük, hogy rossz számítás volt a császártól, megint az általános szavazatra hivatkozni, miután az előbbi kamara jó eszköz volt kezében. Ha fölvilágosíták vala a fővárosi választók szelleméről s nézeteiről, alkalmasint kikerülte volna azon demonstrációt, mely a bármilyen szelid alakban, a császárság elleni tiltakozásul tekintendő. Szerencsés megoldás volna e kérdésnek a császárra nézve, Cavaignac tábornok megtámadná a hűség esküjét; de nem bízható, hogy az új ellenzéki tagok oly ropant takticatlanságot kövessenek el. Ezzel azt jelentenék, hogy a parlamenti ellenzék fegyverét nem tartják magukhoz méltónak. Ha hüvek választóikhoz, le kell tenni az esküt, különben nem hagyunk azoknak más menedéket, mint a torlaszokat és nyílt erőszakosságot.

Belgium. Az ausztriai gőzhajótársaságot hatalmas vetélytárs fenyegeti. Mint Brüsseltől írják, a Rhone-gőzhajótársaság a jövő tavaszon a Dunát egyszerre 30—40 gőzhajóval szándékozik megelni, a melyek aztán Galacztól egész Pestig feljárnának. Ez új vál-

latnak, mely a magas porta és a francia kereskedelmi ministerium pártfogása alatt áll, a Magnan kapitány megbukott kísérleteihez semmi köze.

## U P O S T A.

— Nápolyból július 11-dikéről tudósít a távirat: A király mindazon Ponzaba száműzöttek, ki a felkeléshez nem csatlakozott, megkegyelmezett. A megölt Pisanone-nál több levelet találtak, melyek a felkelési kísérletről fontos felvilágosításokat nyújtanak.

— A római államokból írják, a pápa körutájához köztöt remények be nem teljesedése fölötti elégtelenség növekedésében van. Majdnem minden előkelőbb bolognai család visszavonult falura, az által kívánván sejtetni az általános nebeztelést. Azok, a kik a pápa kíséretében levő egyénekkal utóbbi időkben a kérdésekről értekeztek, utópistáknak tekintettek, a kiknek eszméi csak az anarchia fejlesztésére szolgálnak.

— A hollandi királynő jul. 15-én Londonba érkezett.

## Nyílt posta.

Érdemes írónkat általánosan értesíteni kívánjuk, miszerint a szerkesztőségünkhez eddig beküldött tárcza és vezércikkek, mind igénybe fognak vétetni általunk, s ha közlésük késik, csak lapunk szűkkörének, vagy az nem percekhez kötött érdekű cikkek, folytonos felhasználhatóságának tulajdoníthatók. A „Nevelési kérdések” című cikksorozat ügyes toll által íratott; de ily hangoz nem lehet. Szívünkben örövendünk a lelkes részvételnek s a felőlő szellemi emelkedettségnek... s kitartást kérünk. Szerk.

Sajtóhíra. Lapunk közlebbi a „kolozsvári gépgyár” cikkek közt hibáson szedett 11,000 pfint, 4,000 pfint helyett.

Bécsi bürzén. Július 16-dikán Erdélyi urb. pap. 80 / Magyar urbéri pap. 81 / Nemzeti kölcsön 85 / Arany pénz 7 / Ezüst 4 /

Tulajdonos és felelős szerkesztő: BERDE ÁRON.

## HIVATALOS HIRDETÉSEK.

### Kivonatban.

A szeben-megyei cs. k. hivatal f. é. jul. 10-ről 1976 sz. a pályázatot hirdető tanácsnád megürit polgármesteri állomásra 600 eft. évi fizetéssel A pályázók adják be oda szabályszerű kérelmeiket f. é. augst. 20-áig.

A kolozsvár-megyei cs. k. törv. szék f. é. jul. 2-ről 5922 sz. a tudatja hogy Balázs Ferenc elfoglalt 372 számú házat hidelvén Ko-

lozsvárt Szász András kérelmére, f. é. a augst. 25-én d. e. 9-kor az ottani törv. szék iródban 531 eft. becsárán alól is közárverésen eladják.

Urbékkár-pótlási tőke-utalványozás.

A szebeni országos cs. k. törv. szék f. é. jun. 15-ről 2704 sz. a tudatja hogy Földvári Pálnak mihályfalvi, hidegvizi, isztinai, bolyai, salkói és schaldorfi birtoka után 3157 eft. 11 1/4 kr. kárpótlási tőke és járuléka van megadva. A követelések bejelentendők f. é. sep-

temb. 5-éig. Tárgyalása f. é. novemb. 5-kén d. e. 10-kor.

A kolozsvár-megyei cs. k. törv. szék f. é. jul. 2-ről 6123 sz. a tudatja hogy Cserényi Danielnak alsó és felső balázsfalvi birtoka után 3578 eft. 20 kr. kárpótlási tőke és járuléka van megadva. A követelések bejelentendők f. é. sep-

temb. 15-éig. Tárgyalást f. é. novemb. 20-án d. e. 9-kor.

A kolozsvár-megyei cs. k. törv. szék f. é. jul. 2-ről 6122 sz. a tudatja hogy Arkalan Lukának kajtai birtoka után 162 eft. 59 1/4 kr.

kárpótlási tőke és járuléka van megadva. A követelések bejelentendők f. é. septemb. 15-éig. Tárgyalása f. é. novemb. 20-án d. e. 9-kor.

A szebeni országos cs. k. törv. szék f. é. jun. 30-ról 2949 sz. a tudatja, hogy Keserő Istvánnak mártonfalvi birtoka után 10 eft. 27 1/4 kr. az oláh ivamfalvi után 407 eft. 2 kr. a veseördi után 1131 eft. 46 1/2 kr. kárpótlási tőke és járuléka van megadva. A követelések bejelentendők f. é. septemb. 15-éig. Tárgyalása f. é. novemb. 18-án d. e. 10-kor.

Szám 2244.

## HIRDETMÉNY

(3—3)

a földtehermentesítési kárpótlási tőkék kirendelése tárgyában.

A szászvárosi cs. k. kerületi törvényszék részéről a földtehermentesítési országos bizottmánytól átkerkezett 1857 június 13-ról 4,537 sz. a. kelt jogérvényes, felszámítási határozat folytán szászvárosi Pál Zsófia asszonyok részére a megszűnt urbéri szolgálmanyok kárpótlásául:

- Bokajban 143 hold és 136 ölet szántófölddel bíró 19 telek után 3356 frt. 31 1/2 kr. tőkeösszeg, 1857 július 1 sőtétől járó kamattal,
- Kurpenyben 12 holdat és 66 ölet tevő három telek után 200 frt. 41 1/4 kr. 50 kr. kamattal,
- Valye mareban 31 holdat és 864 ölet tevő öt telek után 525 frt. 40 kr. 50 kr. kamattal,
- Nyirmezőben 94 holdat és 841 ölet tevő tizenhárom telek után 1575 frt. 6 3/4 kr. 50 kr. kamattal
- Homoródon 92 holdat és 1167 ölet tevő nyolcz telek után 2,163 frt. 41 kr. 1 frt 10 kr. kamattal, ennél fogva 1857 július 1-sejéől járó kamattal 7,821 frt és 40 1/2 kr. tőkeösszeg és 1176 pfnt 59 1/4 pkr kamathátralék előlegesen utalványoztatván, a kárpótlási tőkék kirendelésének teljesítése végetti eljárás ezennel megnyitattik. Erre nézve hirdetményi határidőül 1857 szeptember 20-ka, tárgyalási határnapul pedig 1857 november 20-dika délelőtt, oly megjegyzéssel tölzük ki, hogy a hirdetményi határidő elmulasztása és a tárgyalási határnapról elmaradás ellen az előbbi állapotban visszahelyezés meg nem enged ető. Ehez képpett felszólíttatnak:

1-ör Azok, kik az elősorolt kármentesített jószágok vagy jogokrai igényeket az 1853 ik évi majus 29-én kelt, nyiltparancs főbírod. törvénylap 100. sz. engedélyéhez képpett az 1854. augusztus végével lejárt egy évi határidő alatt bírőilag érvényesítették, hogy az iránt magokat igazolják.

2-ör Azokat, kiket az idézett nyiltparancs engedélyéhez képpett a visszaváltási jog érvényesítése végett még hosszabb határidő illet, — hogy ezen igényt okiratokkal támogatva jelentsek be, vagy magokat a megindítása iránt igazolják.

3-ör Azok, kik a kárpótlási tőkére, vagy annak kamatjaira igényt más jogczimből támasztanak, — hogy ebbéli jogaikat érvényesítsék.

4-er Azon hitelezők, kik követeléseiknek 1856 évi mártius 1-je előtt eszközölt bétáblázása folytán a kármentesített jószágra elsőbbségi jogokat nyertek, — és a kárpótlási tőkéből kielégítéshez igényt akarnak formálni, ezen igényt jelentsek be, megjegyeztetvén, miszerént ebbéli igazolásuknak és bejelentésüknek a fentebb kitűzött hirdetményi határidő alatt a bejelentés és minden esetrei hitelesített felhatalmazvánnyal ellátandó képviselőjének vezeték és kereszt-neveik és lakáshelyök pontos föladása mellett annál bizonyosabban szükség megtörténni, mivel ellenkező esetben mindezen személyek a kárpótlási tőke kirendelése iránti tárgyalásból ki fognak rekesztetni, s az 1. 2. 3-ik pontok alatt kijelletteknek csupán az tartatik föl, netaláni jogaikat csak az ellen érvényesíthessék, kiknek a kárpótlási tőke s kamatjai huzásrai joga a tőke kirendelése iránti tárgyalásnál elismertetett.

Végre azok, kik a fentebb meghatározott igazolásukat, vagy bejelentésüket a hirdetményi határidő alatt benyújtandották, ezennel felhivatnak, hogy a kárpótlási tőke kirendelése végetti tárgyalásra a fent kitűzött tárgyalási határnapon ezen bíróság előtt személyesen vagy törvényes meghatalmazottjaik által annál bizonyosabban jelenjenek meg, mivel különben ugy fognak tekinteni, mintha semmi igazolást vagy bejelentést nem nyújtottak volna be; egy uttal értesíttetnek az illetők, hogy a fennemlített tárgyaláskor a földadóra nézve ideiglenileg felállított országos bizottmány által netalán utólagosan kitisztázott tőkére is figyelem fog fordíttatni, és hogy mindazon hitelezők, kik bejelentésüket elmulasztották, minden ebbéli igényüket a fennemlített császári nyiltparancs 25-ik §-sa 4-ik szakában elősorolt megszorítások mellett elvesztendik.

A hirdetményi határidő alatt beérkezett igazolások és bejelentések, ugy szintén a lejárt vagy tüstént felmondható adósságoknak a kárpótlási, tőkérei utalása iránti kérvények a hivatalos órák alatt az irodában megtekinthetők lesznek.

Szászváros, július 6-dikán, 1857.

A szászvárosi cs. kir. kerületi törvényszék üléséből.

Sz. 2245.

## HIRDETMÉNY

(3—3)

a földtehermentesítési kárpótlási tőkék kirendelése tárgyában.

A szászvárosi cs. k. kerületi törvényszék részéről a földtehermentesítési országos bizottmánytól átkerkezett, 1857 június 13-ról 5,438 sz. a. kelt, jogérvényes felszámítási határozat folytán bokaji Sárosi László ur részére a megszűnt urbéri szolgálmanyok végleges kárpótlásául:

- Bokajban fekvő, 88 holdat és 20 ölet tevő 10 telek után 2053 pengő frt és 37 1/2 pkr. tőkeösszeg, 1 frt. 10 kr. kamattal.
- Benczenczen egy 10 holdat és 1,337 ölet tevő telek után, 1 frt. és 10 kr. kamattal 252 frt. 49 3/4 kr. pengőben.
- Kurpenyben egy 6 holdat és 170 ölet tevő telek után, 50 pkr. kamattal, 101 frt. 46 1/4 kr. pengőben
- Nyirmezőn (Váleny) egy 16 holdat és 830 ölet tevő telek után, 50 kr. kamattal, 275 frt. és 18 kr. pengőben

és így összesen: 2,683 frt 32 1/4 kr. kárpótlási tőke és 548 frt. 5 kr. kamathátralék utalványoztatván, a kárpótlási tőkék kirendelésének teljesítése végetti eljárás ezennel megnyitattik. Erre nézve hirdetményi határidőül 1857 szeptember 24-dike, tárgyalási határnapul pedig 1857 november 24-dike d. e. 9. óra, oly megjegyzéssel tölzük ki, hogy a hirdetményi határidő elmulasztása és a tárgyalási határnapról elmaradás ellen, az előbbi állapotban visszahelyezés meg nem engedhető. Ehez képpett felszólíttatnak:

1-ör. Azok, kik az elősorolt kármentesített jószágok vagy jogokrai igényeket az 1853-dik évi majus 29 kén kelt, nyiltparancs főbírod. törvénylap 100. sz. engedélyéhez képpett az 1854 augusztus végével lejárt egy évi határidő alatt bírőilag érvényesítették, hogy az iránt magokat igazolják.

2-ör. Azokat, kiket az idézett nyiltparancs engedélyéhez képpett a visszaváltási jog érvényesítése végett még hosszabb határidő illet, — hogy ezen igényt okiratokkal támogatva jelentsek be, vagy magokat a per megindítása iránt igazolják.

3-ör. Azok, kik a kárpótlási tőkére, vagy annak kamatjaira igényt más jogczimből támasztanak, — hogy ebbéli jogaikat érvényesítsék.

4-er. Azon hitelezők, kik követeléseiknek 1856 évi mártius 1-je előtt eszközölt bétáblázása folytán a kármentesített jószágra elsőbbségi jogokat nyertek, — és a kárpótlási tőkéből kielégítéshez igényt akarnak formálni, ezen igényt jelentsek be, megjegyeztetvén, miszerént ebbéli igazolásuknak és bejelentésüknek a fentebb kitűzött hirdetményi határidő alatt a bejelentés és minden esetrei hitelesített felhatalmazvánnyal ellátandó képviselőjének vezeték és kereszt-neveik és lakáshelyök pontos föladása mellett annál bizonyosabban szükség megtörténni, mivel ellenkező esetben mindezen személyek a kárpótlási tőke kirendelése iránti tárgyalásból ki fognak rekesztetni, s az 1. 2. 3-ik pontok alatt kijelletteknek csupán az tartatik föl, hogy netaláni jogaikat csak az ellen érvényesíthessék, kiknek a kárpótlási tőke s kamatjai hozásrai joga a tőke kirendelése iránti tárgyalásnál elismertetett.

Végre azok, kik a fentebb meghatározott igazolásukat, vagy bejelentésüket a hirdetményi határidő alatt benyújtandották, ezennel felhivatnak, hogy a kárpótlási tőke kirendelése végetti tárgyalásra a fent kitűzött tárgyalási határnapon ezen bíróság előtt személyesen vagy törvényes meghatalmazottjaik által annál bizonyosabban jelenjenek meg, mivel különben ugy fognak tekinteni, mintha semmi igazolást vagy bejelentést nem nyújtottak volna be; egyuttal értesíttetnek az illetők, hogy a fennemlített tárgyaláskor a földadóra nézve ideiglenileg felállított országos bizottmány által netalán utólagosan kitisztázott tőkére is figyelem fog fordíttatni, és hogy mindazon hitelezők, kik bejelentésüket elmulasztották, minden ebbéli igényüket a fennemlített császári nyiltparancs 25-ik §-sa 4-ik szakában elősorolt megszorítások mellett elvesztendik.

A hirdetményi határidő alatt beérkezett igazolások és bejelentések, ugy szintén a lejárt vagy tüstént felmondható adósságoknak a kárpótlási, tőkérei utalása iránti kérvények a hivatalos órák alatt az irodában megtekinthetők lesznek.

Szászváros, 6-dik július, 1857.

A szászvárosi cs. kir. kerületi törvényszék üléséből.

Nyomatott az ev. ref. fótanoda nyomdájában.